

تحلیل سیاست ادغام آموزش علوم پزشکی

در نظام ارائه خدمات سلامت

اقتباس از نتایج مطالعه سفارش داده شده توسط فرهنگستان علوم پزشکی به پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت و با همکاری مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی کرمان

آسیب های نسبی نظام ادغام

۱. حجم سنگین کار ارایه خدمات بهداشتی و درمانی به خصوص در رشته های بالینی پزشکی و کم شدن فرصت اعضای هیات علمی برای پرداختن به امور علمی
۲. عدم تامین کافی منابع لازم برای حفظ و ارتقا کیفیت آموزش و پژوهش در رشته های علوم پزشکی
۳. کم شدن زمینه هم گرایی علوم به خصوص بین دانشگاه های علوم پزشکی و سایر دانشگاه ها
۴. عدم پیاده سازی کامل مفاهیم ادغام به شکلی که گسست هایی بین آموزش علوم پزشکی و ارایه خدمات بهداشتی درمانی وجود دارد و امکان ارتقا این وضعیت وجود دارد.
۵. عدم تحلیل دقیق مشکلات موجود کشور و ریشه یابی آنها به شکلی که مخالفین طرح ادغام عمده مشکلات موجود را متاثر از این برنامه می دانند و موافقین این طرح تمامی دستاوردها را حاصل آن
۶. احساس دوگانگی در مدیریت نظام آموزش عالی کشور با نظام آموزش علوم پزشکی و اثرات نامناسب این احساس در مدیریت های کلان کشور به شکلی که تصور می شود عمده تصمیمات حوزه علوم پزشکی متاثر از تضاد منافع بوده و دلیل آن نیز وجود یک وزارت مجزا برای حوزه علوم پزشکی است که می تواند مستقل تصمیم گیری و اجرا نماید.

اما چه باید کرد؟

۱. یکی از نقدهای بسیار سنگین مخالفین نظام ادغام بحث تضاد منافع در این وزارت است. پر واضح است که این مفهوم یکی از آسیب های جدی مدیریت خرد و کلان در هر کشور است و متأسفانه این اشکال در تمامی حوزه های مدیریتی کشور به درجاتی وجود دارد. لذا نباید چنین تصور شود که در ساختار فعلی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی تضاد منافع بسیار شدید وجود دارد و اگر این ادغام از بین رود مفهوم تضاد منافع به صورت چشم گیری کاهش می یابد؛ چراکه این بحث در حال حاضر در سایر ارکان نظام علمی کشور از جمله وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز به صورت نسبی وجود دارد و در صورت بازگشت نیز تصمیم گیری های کلان سلامت کشور توسط متخصصین این رشته گرفته خواهد شد.

شماره ۱) تحلیل زمینه های شکل گیری مدل ادغام

شماره ۲) چرا و چگونه ادغام شکل گرفت

شماره ۳) موفقیت ها و آسیب های ادغام

شماره ۴) توصیف وضعیت کنونی

شماره ۵) پیشنهادات اصلاحی

آیا امکان برگشت به قبل از نظام ادغام وجود دارد؟

به دلایل زیر و با نگاه به آینده، برگشت به قبل از ادغام دشوار و با نتایج غیر قابل پیش بینی همراه است.

۱. در هم تنیدگی فعلی در نظام سلامت بسیار عمیق بوده و تفکیک آموزش علوم پزشکی از ارایه خدمات بسیار پرعارضه است. اداره بیمارستان های آموزشی، جایگاه شغلی اعضای هیات علمی بالینی و غیر بالینی، شرح وظایف و مدل های ارایه خدمت به شکلی است که انفکاک آنها را بسیار سخت و پرهزینه نموده است.
۲. هیچ نقشه راه مدونی برای بعد از ادغام وجود ندارد و حرکتهای سلیقه ای و مقطعی بدون ترسیم یک آینده روشن سلامت مردم را به شدت در معرض خطر قرار خواهد داد.
۳. وضعیت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شکلی است که سال ها از موضوعات علوم پزشکی دور بوده و زیرساخت های لازم را برای مدیریت بخش علوم پزشکی را از دست داده است. تشکیل و تدوین چنین زیرساخت هایی زمان بر بوده و با توجه به مشکلات روزمره سنگین این وزارت از یک طرف و چالش های عمیق نظام سلامت و برنامه های سنگین آن مانند پیاده سازی نظام ارجاع و پزشکی خانواده باعث آسیب می شود.
۴. شاخص ها نشان می دهد که ارتقا نظام سلامت کشور و آموزش علوم پزشکی در دهه های اخیر و در سایه طرح ادغام رشد قابل قبولی داشته و علاوه بر رفع عقب افتادگی های تاریخی، سطح آموزش پزشکی و خدمات سلامت را به حدی رسانده که در بعضی موضوعات خاص سرآمدی و مرجعیت قابل قبولی در سطح جهان یافته و کیفیت پزشکی کشور قابل قبول و مطلوب است. لذا نمی توان بر اساس شاخص های عینی طرح ادغام را ناموفق ارزیابی نمود. سرعت قابل قبول افزایش امید به زندگی، کاهش مرگ و میر مادران و کودکان، و توسعه افقی و عمودی رشته های متعدد علوم پزشکی در سطح کشور قابل قبول و در رقابت با کشورهای هم تراز و حتی جلوتر از آنها است.

ساختار نیز می‌توان اقدامات موثری وجود دارد. لازم است به شدت و با سرعت وزارت بهداشت حتی پیش‌تر از سایرین به سمت از بین بردن مرزها بکوشد و با ارایه راهکارهای عملی و ممارست در آنها قوانین و مقررات واگرایانه را اصلاح و آیین‌نامه‌ها و مصوبات لازم برای افزایش گفتمان علمی ملی را فراهم آورد.

۴. برای نهادینه نمودن اهداف ادغام و افزایش موثر اثرات مثبت ادغام لازم است نقشه راه پیاده‌سازی فاز سوم این طرح تنظیم، تصویب و اجرایی شود تا بدین شکل مفاهیم اساسی این طرح شامل آموزش جامعه‌نگر، پاسخگو و متعهد به اخلاق حرفه‌ای بیش از پیش متبلور و ارایه خدمات متقابل نظام ارایه خدمات سلامت و بخش علمی (آموزش، پژوهش و دانشجویی) علوم پزشکی روز به روز تقویت شود.

۵. به جهت نشان دادن دستاوردهای طرح ادغام در سطح ملی و بین‌المللی و شناسایی محدودیت‌های آن و تلاش برای ارتقا آن، لازم است منابع مالی مناسب برای تحقیق و انتشار یافته‌های مطالعات علمی در این زمینه تامین شود.

لذا راه حل ریشه‌ای مقابله با مفهوم تضاد منافع در کل ساختارهای مدیریتی کشور حرکت به سمت شفافیت، پاسخگویی، کاهش زمینه‌های بروز تداخل و تضاد منافع است. با این توضیحات پیشنهاد اصلی آن است که:

۲. باید مصادیق تضاد منافع مدیریت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی شناسایی و در سطح مدیریت کلان کشور برای حل آنها تمهیدات لازم اندیشیده و با شفاف‌سازی و رفع ابهامات زمینه‌های مخفی مخالفت با طرح ادغام از بین برود. در این راستا لازم است که تفاهم بیشتری روی کلیات بین مجلس، شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت علوم تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی ایجاد و هدفمند اصلاحاتی در سطوح سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های کلان شکل بگیرد و وزارت بهداشت باید نشان دهد که خود داوطلب و پیشگام در حل مشکلات ریشه‌ای است.

۳. برای تقویت ارتباطات علمی بین دو وزارت و دانشگاه‌های وابسته باید زمینه هم‌گرایی، هم‌افزایی و همکاری به شدت تقویت شود و نشان داده شود که طرح ادغام عامل جداسازی دانشگاه‌ها از یکدیگر نبوده و با این

تحلیل‌های عمیق وضعیت فعلی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نشان می‌دهد که رشد و توسعه و تعالی سلامت کشور و آموزش علوم پزشکی در چند دهه قبل چشم‌گیر بوده و قسمت قابل ملاحظه‌ای از این ارتقا وجود نظام ادغام بوده است. این بدین معنی نیست که محدودیت‌ها و مشکلات این نظام نادیده گرفته شود و لازم است هدفمند برای اصلاح آن نقشه راهی تنظیم و فاز سوم ادغام آغاز شود. در این نقشه راه باید هم به مفهوم همگرایی علوم و رفع موانع نزدیک شدن فعالیت‌های علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی و سایر دانشگاه‌ها توجه شود و هم موانع قانونی و اجرایی برای تعامل بیشتر حوزه ارایه خدمات سلامت و آموزش، پژوهش و فناوری فراهم گردد.